

2. *Огольцев В. М.* Устойчивые сравнения в системе русской фразеологии. 2008. 192 с

3. *Потебня А.А.* Мысль и язык. Киев, 1993. – 192 с.

4. *Туранский И.И.* Семантическая категория интенсивности в английском языке: Монография / И.И.Туранский. – М.: Высшая школа, 1990. – 172 .

Стаття надійшла до редакції 27.04.15

Н. Б. Демьяненко, канд. філол. наук, доц.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, г. Київ

Особенности семантики польских и украинских компаративных фразеологизмов

В статье анализируются польские фразеологизмы с компонентом сравнения в семантическом аспекте, и делается попытка найти их соответствия в украинском языке.

Ключевые слова: фразеологическая единица, компаративные фразеологизмы, особенности семантики.

N. Demyanenko, PhD in Philology, docent
Institute of Philology Taras Shevchenko National University of Kyiv

Semantics features Polish and Ukrainian comparative phraseology

The article reviews the Polish phraseological units with component of comparison in semantic aspect and attempt to find their counterparts in the Ukrainian language.

Key words: phraseological unit, comparative phraseological units, semantics features.

УДК 811.11'42

О. В. Дмитрук, канд. філол. наук, викл.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

МОДЕЛЮВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ СИТУАЦІЇ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ МАНІПУЛЯТИВНОГО ЗАДУМУ У ДОВГОТРИВАЛІЙ ПЕРСПЕКТИВІ

У статті здійснено аналіз серії комунікативних ходів, розрахованих на реалізацію маніпулятивних задуму у довготривалій перспективі. Розглядаються конкретні лінгвальні та позалінгвальні засоби, які сприяють успішності здійснення маніпулятивних намірів. Доводиться, що для успішної імплементації довготривалого маніпулятивного плану з чіткою послідовністю комунікативних ходів необхідні знання психології, а також майстерне володіння навичками вербальної та невербальної комунікації.

Ключові слова: маніпуляція свідомістю, комунікативна ситуація, лінгвальні та позалінгвальні засоби маніпуляції свідомістю, маніпулятивний хід.

Сучасні лінгвістичні дослідження фокусують свою увагу на процесах комунікації у їх різнобічних проявах, як лінгвальних, так і позалінгвальних. Важливе місце дослідники відводять психологічному боку комунікативних процесів, зокрема, мовним засобам у поєднанні з позалінгвальним контекстом, які вживаються для здійснення впливу на адресата з метою зміни його думки, суджень, поведінки. Міжособистісне спілкування викликає значний інтерес для вивчення, оскільки знання контексту певної комунікативної ситуації дозволяє проаналізувати психологічні прийоми, що застосовуються комунікантами, що, в свою чергу, впливає на вибір конкретних лексичних одиниць, що обумовлює **актуальність** даної статті.

Метою роботи є вивчення особливостей вживання лексичних одиниць, вибору стратегій і тактик, що застосовуються маніпулятором у міжособистісному спілкуванні, виходячи з його знань співрозмовника, вміння прогнозувати його реакцію і дії, для досягнення маніпулятивної мети в довгостроковій перспективі.

Об'єктом дослідження виступають комунікативні ситуації міжособистісного спілкування, в яких мовці вдаються до маніпуляції свідомістю співрозмовника з метою досягнути бажаної мети у довгостроковій перспективі.

Предметом дослідження є вербальні та невербальні елементи за допомогою яких маніпулятор впливає на свідомість адресата, а також контекст, який уможливорює глибинне розуміння процесу маніпуляції свідомістю.

Матеріалом для статті були обрані фрагменти з оригінального англомовного серіалу "*Missresses*", в яких одна з сюжетних ліній присвячена серії маніпулятивних ходів, до яких вдається героїня.

Наукова новизна дослідження зумовлена недостатністю вивчення в українській лінгвістиці мовних та контекстуальних засобів маніпулятивного характеру в міжособистісному спілкуванні для досягнення ефекту у довгостроковій перспективі.

Для міжособистісного спілкування характерним є безпосередній відклик комуніканта, можливість спостерігати за його реа-

кцією на вербальні та невербальні дії адресанта. Такий спосіб взаємодії дає можливість адресату передбачати поведінку адресата на певну інформацію, ситуацію, що відкриває шлях для маніпулятивного впливу на свідомість адресата. При цьому адресант має змогу спланувати послідовність своїх дій та вербально-го представлення інформації для отримання маніпулятивного ефекту у довготривалій перспективі на свою користь.

Міжособистісному спілкуванню, як правило, притаманна певна амбівалентність, оскільки воно водночас може бути як конфліктним, так і безконфліктним, балансуючи між рольовими угодами і їхнім порушенням [2, 90]. Внаслідок цього міжособистісне спілкування характеризується емоційністю, що знаходить свій прояв у вживанні відповідних лексичних одиниць.

У драмі "*Mistresses*" від каналу ABC розвивається сюжетна лінія, де колеги, чоловік та жінка, стикаються зі зміною у кадровому складі компанії. На роботу повертається Саванна, підлегла Домініка, яка довгий час проходила реабілітацію після автокатастрофи. Однак у Домініка та Тоні, іншої його підлеглої, вже сформувалися свої власні робочі стосунки. До того ж Саванна і Домінік мають романтичні стосунки, які вони на приховують з огляду на професійну етику. Повернення Саванни вносить вагомий дисонанс в існуючий робочий уклад Домініка та Тоні, важливу роль у цьому відіграє той факт, що жінки змушені ділити один офіс. До цього моменту стосунки Домініка та Тоні були дружньо-професійними, про що свідчить стильове забарвлення лексики, яку вживає Домінік, коли Тоні звертається до нього:

DOMINIC: Hey. What's up?

TONY: I have some questions about the Fenton deal.

DOMINIC: All right. Shoot. [Mistresses S02E03, 23.19–23.25]

Розмовний стиль привітання Домініка та його реакція на запит Тоні підтверджують, що в очах Домініка робоча ситуація залишається незмінною. Водночас мова жестів Тоні свідчить про інше: поза, в якій вона зустрічає Домініка у його офісі є досить фривольною (жінка сиділа на бильці дивану), після чого вона встає і розкриває руки зі словами "*Okay. I really don't have*

questions about the Fenton deal. I've got that nailed down.", розкриваючись перед співрозмовником, демонструючи відкритість [1, 42]. Однак її наступна фраза супроводжується зчепленням рук, що свідчить про закритість, дещо вороже ставлення до проблеми, яку вона збирається обговорювати: "***But I do have to talk to you about something. And I don't mean to... get anybody in trouble.***" Таке введення теми покликане продемонструвати добрі наміри мовця, показати, що в цій ситуації вона лише хоче поділитися своїм занепокоєнням, що заспокоює жертву маніпуляції, притуплює її пильність, налаштовує її на конструктивний лад. Однак протиставний сполучник та емпатична конструкція дозволяє Тоні висловити своє занепокоєння щодо офісу і згадати постійні телефонні дзвінки від Гарі, колишнього чоловіка Саванни. Маніпулятивний розрахунок Тоні полягає в тому, що Домінік не знає, що вона здогадалась про романтичні стосунки між ним та Саванною, і знає, хто такий Гарі. Хезитація перед згадкою його імені акцентує увагу адресата, вражаючи його емоції, викликаючи роздратування та ревності, про що свідчить реакція чоловіка, який перериває співрозмовницю наказовим реченням.

DOMINIC: What's the problem?

TONY: I know she's been through a difficult time, but there's just a lot of personal stuff going on, and it's hard to get the work done. Visits from her sister, her realtor, the constant personal calls to someone named... Harry.

DOMINIC: All right, look. Let me just stop you right there [Mistresses S02E03, 23.49–24.10].

Сколихнувши емоції чоловіка, жінка продовжує наступ і зізнається Домініку, що він їй подобається, і що вона плакала надію на романтичні стосунки з ним: "***I was just hoping that it could be about more than that. I like you, Dom.***" [Mistresses S02E03, 25.09–25.18]. Вживання атенюатора та модального дієслова створюють враження, що жінка відчуває невпевненість та боязкість [3, 360]. Невербальна поведінка підтверджує це враження: Тоні дивиться на Домініка з-під опущених вій, несміливо посміхається, в той час як поза Домініка – руки, схрещені на грудях,

відхил назад – демонструють його закритість. Однак, виходячи з офісу, коли жертва маніпуляції не може її бачити, жінка посміхається, оскільки її розрахунок виявився вірним і чоловік відреагував саме так, як вона сподівалась.

В результаті Домінік пропонує Саванні оприлюднити їхні стосунки, офіційно повідомити відділ кадрів фірми, оскільки він не хоче, щоб Тоні і надалі залишалась до нього. Саме на це і розраховує Тоні, оскільки прагне довести, що Домінік систематично заводить романи на роботі.

Згодом Домінік і Саванна припиняють свої стосунки, і Тоні, в свою чергу, намагається викликати прихильність Домініка. Вона висловлює своє співчуття з приводу його розриву з Саванною, намагаючись вплинути на його почуття самотності та вразливості: ***I don't know what's going on with you, and you don't have to tell me, but if you do want to talk, you can because... don't take this wrong, but I don't know how many other people you have in your life to talk about this with*** [Mistresses S02E08, 39.36–39.50]. Тоні намагається створити враження, що вона не зазіхає на власний простір Домініка (вислів невідання, модальне дієслово у заперечній формі), хоча насправді їй відомо, що відбувається. Умовне підрядне речення створює враження доступності альтернативи, яке знову підсилює протиставний сполучник та конструкція з допоміжним дієсловом *do*, а також модальне дієслово *can*.

Далі Тоні застосовує тактику інклюзивності, створюючи "власне коло" і включаючи до нього себе і Домініка: ***You're the guy who wants his name on the building. I know this because I'm the same way. And I also know one of the first things you give up on your way to the top is friends*** [Mistresses S02E08, 40.07–40.19]. Така послідовність комунікативних ходів забезпечує їй досягнення її мети, що стає очевидним, оскільки Домінік, який на початку розмови був налаштований відверто вороже, залишає офіс Тоні зі словами вдячності: *Thank you, Toni*.

Наступний крок Тоні полягає в тому, щоб змусити Домініка повірити, що вона залишає свою посаду, оскільки інша фірма зробила їй більш вигідну пропозицію. Вона запрошує чоловіка відсвяткувати цю подію у барі, вмовляє його випити ще, заводить

розмову про Саванну і розповідає йому, що Саванна відмовилася продавати будинок, який є її спільною власністю з колишнім чоловіком. Домінік розлючується і хоче йти, однак Тоні зупиняє його словами: *You're finally realizing what I knew all along. Savi doesn't deserve you. She never did* [Mistresses S02E09, 32.06–32.13]. Такий вплив на уражене его чоловіка викликає у нього відповідну реакцію, змушує думати, що жінка, яку він кохає, не кохає його у відповідь, однак поруч є інша, які цінує його і хоче бути з ним, що призводить до того, що вони проводять ніч разом.

Наступного дня керівництво фірми повідомило Домініка, що Тоні подала на нього позов, звинувачуючи його у сексуальних домаганнях. Фактично, звинувачення мають серйозне підґрунтя: Домінік насправді провів ніч з Тоні, попросив її не розголошувати цей факт, а також мав історію попередніх стосунків в підлеглою.

Коли серія маніпулятивних ходів добігла кінця, Тоні перестає приховувати свій задум від Домініка.

TONY: All the groundwork's been laid. All you have to do is accidentally touch my knee underneath the conference table or brush against me in the hallway. Then it will be hard to deny your pattern of disturbing behavior. And I'll have no choice but to request some compensation for all the discomfort.

DOMINIC: Why are you doing this?

TONY: I like to live a certain way.

DOMINIC: Why me?

*TONY: Oh, it's nothing personal. You were just the newest partner, the easiest **target**, you know? But I can't say it hasn't been a pleasure doing business with you* [Mistresses S02E10, 26.48–27.24].

В даному діалозі маніпулятор розкриває свою сутність, демонструє ставлення до своєї жертви як до об'єкта, розповідає про справжню мету своїх дій і навіть маніпулятивні наміри на майбутнє стосовно керівництва фірми.

Проаналізувавши представлений матеріал, можна зробити висновок, що реалізація довготривалого плану із залученням маніпуляції свідомістю людей вимагає чіткого розуміння послідовності дій, гарного знання психології, майстерного володіння навичками вербальної та невербальної комунікації. Як продемонстрував детальний розгляд даної комунікативної ситуації, ма-

ніпулятор правильно розраховувала, який ефект викличе кожен з її ходів, продумала послідовність кожного кроку, підбрала максимально влучні комунікативні засоби у кожній конкретній ситуації і в кінцевому рахунку отримала бажаний результат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Меграбян А.* Психодиагностика невербального поведения / А. Меграбян. – СПб. : Речь, 2001. – 256 с.
2. *Сорокин Ю. А.* Межличностное общение и его этнокультурная специфика / Юрий Александрович Сорокин // Мир лингвистики и коммуникации : электронный научный журнал. – 2012. – №29. – С. 90–96.
3. *Holmes J.* Modifying illocutionary force / J. Holmes. – Journal of Pragmatics. – 1984. – Vol. 8. – P. 345–365.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Mistresses – Season 2, Episode 3. – Режим доступу : <http://abc.go.com/shows/mistresses/episode-guide/season-02/203-open-house>.
2. Mistresses – Season 2, Episode 8. – Режим доступу : <http://abc.go.com/shows/mistresses/episode-guide/season-02/208-an-affair-to-surrender>.
3. Mistresses – Season 2, Episode 9. – Режим доступу : <http://abc.go.com/shows/mistresses/episode-guide/season-02/209-coming-clean>.
4. Mistresses – Season 2, Episode 10. – Режим доступу : <http://abc.go.com/shows/mistresses/episode-guide/season-02/210-charades>

Стаття надійшла до редакції 27.04.15

О. В. Дмитрук, канд. філол. наук., препод.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, г. Київ

Моделирование коммуникативной ситуации для реализации манипулятивного замысла в долгосрочной перспективе

В статье осуществлен анализ серии коммуникативных ходов, рассчитанных на манипулятивную реализацию замысла в долгосрочной перспективе. Рассматриваются конкретные лингвальные и экстралингвальные средства, которые способствуют успешности осуществления манипулятивных намерений. Доказывается, что для успешной имплементации долгосрочного манипулятивного плана с четкой последовательностью коммуникативных ходов необходимы знания психологии, а также мастерское владение навыками вербальной и невербальной коммуникации.

Ключевые слова: манипуляция сознанием, коммуникативная ситуация, лингвальные и экстралингвальные средства манипуляции сознанием, манипулятивный ход.

**The modelling of a communicative situation
to implement a long-term mind manipulation plan**

The article analyses a series of manipulative moves aimed at the manipulator's plan implementation in the long term. The author considers concrete lingual and extra lingual tools that facilitate successful implementation of the manipulator's intent. It is proved that the successful implementation of the long-term plan with clear manipulative sequence of communication moves calls for the knowledge of psychology and the mastery of the skills of verbal and non-verbal communication.

Keywords: *mind manipulation, communicative situation, lingual and extra lingual means of mind manipulation, manipulative move.*

УДК 811'14'02:81'42

Ф. В. Довбищенко, магістрант
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

**КОМУНІКАТИВНА СТРУКТУРА І КНИГИ ТРАКТАТУ
ГЕРОДІАНА "ІСТОРІЯ ПІСЛЯ МАРКА АВРЕЛІЯ"**

У статті досліджено комунікативну структуру І книги трактату грекомовного історика III ст. н.е. Геродіана "Історія після Марка Аврелія", встановлено принцип функціонування прийому "текст у тексті". Доведено, що застосування цього прийому свідчить про необхідність розмежування авторської та нараторської комунікації в історіографічних творах, адже саме авторська комунікація перебирає на себе функцію розбудови латентної концептуальної основи твору.

Ключові слова: *структура комунікації, прийом "текст у тексті", грекомовна історіографія, пізньоелліністичний період.*

У сучасному мовознавстві зростає інтерес до наратологічних студій. Це зумовлено антропоцентричним характером не лише лінгвістики, а й інших суміжних із нею гуманістичних наук (культурології, історії, соціології, психології та ін.). У центрі наукового пошуку перебуває людина, і наратив є одним із головних способів вираження її світоглядних орієнтирів. Наратологія як наука вивчає наратив як головний структуруючий фактор